

Η ύφεση των εντάσεων στα ελληνοτουρκικά εκδηλώθηκε μετά τον σεισμό στη γειτονική χώρα, αλλά προετοιμάστηκε αρκετό καιρό πριν, με τη Γερμανία να αναλαμβάνει τον ρόλο του γεφυροποιού.

Ο «ΜΗ ΑΓΑΠΗΤΟΣ» ΜΕΣΟΛΑΒΗΤΗΣ

ΤΟΥ ΡΟΝΑΛΤ ΜΑΪΝΑΡΝΤΟΥΣ

Όσον αφορά τις ελληνοτουρκικές σχέσεις, το 2023 είναι, μέχρι στιγμής, μια καλή χρονιά. Η κλιμάκωση που φοβόνταν ορισμένοι στο πλαίσιο των εκλογών στις δύο πλευρές του Αιγαίου δεν συνέβη. Το θέμα δεν έπαιξε σχεδόν κανένα ρόλο στις προεκλογικές εκστρατείες των δύο χωρών.

Μία ευρέως διαδεδομένη εκδοχή υποστηρίζει ότι αυτή η σχετική ηρεμία -θα μπορούσε κανείς να μιλήσει για χαλάρωση-, αποτελεί προϊόν μιας νέας έκδοσης της λεγόμενης «διπλωματίας των σεισμών» - μίας «διπλωματίας των σεισμών 2.0». Όσο μακάβριο κι αν ακούγεται, οι μαζικοί θάνατοι από τη φυσική καταστροφή που ταρακούνησε τη νοτιοανατολική Τουρκία στις αρχές Φεβρουαρίου δημιούργησαν τη βάση για μια αναβάθμιση των διμερών σχέσεων. Η εικόνα των υπουργών Εξωτερικών να αγκαλιάζονται στο αεροδρόμιο των Αδάνων είναι συμβολική της αλληλεγγύης των αποξενωμένων γειτόνων την ώρα της μεγάλης ανάγκης.

ΔΕΝ ΕΤΥΧΕ, ΠΕΤΥΧΕ

Ιστορικοί του μέλλοντος, με πρόσβαση στα αρχεία του Υπουργείου Εξωτερικών και ενδιαφέρον για τις λεπτομέρειες αυτής της φάσης των ελληνοτουρκικών σχέσεων, θα διαπιστώσουν ότι τα πολιτικά θεμέλια για το νέο διπλωματικό ξεκίνημα μεταξύ Αθήνας και Αγκυρας είχαν ήδη τεθεί λίγες εβδομάδες πριν από τον σεισμό. Τον Δεκέμβριο, λίγο πριν από τα Χριστούγεννα, κορυφαίοι διπλωμάτες από την Ελλάδα και την Τουρκία συναντήθηκαν στις Βρυξέλλες. Η συνάντηση μεταξύ της Άννας Μαρίας Μπούρα και του Ιμπραήμ Καλίν πραγματοποιήθηκε στην Αντιπροσωπεία της

Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Στο τραπέζι, ως διαμεσολαβητής και συντονιστής, καθόταν επίσης ο σύμβουλος εξωτερικής πολιτικής του Γερμανού καγκελαρίου Όλαφ Σολτς.

Ο Γενς Πλότνερ διαδραματίζει κομβικό ρόλο στη γερμανική εξωτερική πολιτική. Ο υψηλόβαθμος διπλωμάτης δεν είναι άγνωστος στην Ελλάδα, καθώς διετέλεσε πρόεδρος της Γερμανίας στην Αθήνα από το 2017 έως το 2019, με την οποία διατηρεί πολύ καλές πολιτικές επαφές.

Στις Βρυξέλλες, οι συνομιλητές συμφώνησαν να μη διαρρεύσει τίποτα για το περιεχόμενο των διαβουλεύσεών τους. Το γεγονός ότι ο σύμβουλος του Τούρκου προέδρου Ιμπραήμ Καλίν δημοσιοποίησε στη συνέχεια τη συνάντηση στα τουρκικά μέσα ενημέρωσης δεν αποτελεί παραβίαση της συμφωνίας, καθώς δεν αποκάλυψε τίποτα για το περιεχόμενο, επιβεβαιώνουν Γερμανοί διπλωμάτες.

Στην ιστορία των ελληνοτουρκικών σχέσεων έχουν γίνει αμέτρητες διαβουλεύσεις. Ως επί το πλείστον, πρόκειται για αμιγώς διμερείς συνομιλίες στις οποίες, σε διαφορετικά επίπεδα, εκπρόσωποι των δύο πλευρών κάθονται ο ένας απέναντι στον άλλο.

Υπάρχουν επίσης φάσεις κατά τις οποίες τρίτα μέρη παρεμβαίνουν στη διμερή διπλωματία. Τα προηγούμενα χρόνια, και κατά τη διάρκεια των διαφόρων κρίσεων στο Αιγαίο, ήταν κυρίως οι Αμερικανοί που έπαιζαν αυτόν τον ρόλο. Μετά την κρίση του 2020 στην Ανατολική Μεσόγειο, η Γερμανία έχει αναλάβει κεντρικό ρόλο διαμεσολαβητή μεταξύ Αθήνας και Αγκυρας. Η συνάντηση των Βρυξελλών που ανέφερα παραπάνω αποτελεί πρόσφατη απόδειξη αυτού.

ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗΣ

Οι διαμεσολαβήσεις αποτελούν σημαντικό μηχανισμό της διεθνούς πολιτικής. Λαμβάνουν χώρα κυρίως όταν οι σχέσεις μεταξύ κρατών επιδεινώνονται και υπάρχει ο κίνδυνος στρατιωτικής κλιμάκωσης. Στην καλύτερη περίπτωση, η διαμεσολάβηση οδηγεί στην ειρηνική επίλυση μιας διένεξης.

Η διαμεσολάβηση λαμβάνει κατά καιρούς διάφορες μορφές και πραγματοποιείται πάντα με τη συγκατάθεση των μερών της διαμάχης. Το πρώτο στάδιο της διαμεσολάβησης αφορά την αποκατάσταση της επικοινωνίας μεταξύ των αντιμαχόμενων μερών. Οι προχωρημένες διαμεσολαβήσεις καθορίζουν τη διαδικασία με την οποία θα επιλυθεί μια διένεξη. Τέλος, υπάρχουν διαμεσολαβήσεις στις οποίες ο διαμεσολαβητής κάνει ενεργά προτάσεις για τον τρόπο επίλυσης και την ουσία της διαμάχης.

Στην παρούσα φάση των ελληνοτουρκικών σχέσεων στόχος του «ξένου παράγοντα» είναι να αποκατασταθεί η απευθείας επικοινωνία μεταξύ Αθήνας και Αγκυρας. Αυτό, σύμφωνα με γνώστες της διαδικασίας, δεν αφορά θέματα ουσίας. Η διμερής ελληνοτουρκική διπλωματία είχε ουσιαστικά σταματήσει τον περασμένο Απρίλιο στον απόηχο του «Μη τσοτάκη γοκ» του Ερντογάν. Ακολούθησε μια φάση της «πολιτικής της κλιμάκωσης», για να χρησιμοποιήσουμε τον όρο ενός δικού διπλωμάτη στην Αθήνα: δεν πέρασε σχεδόν ούτε μέρα χωρίς επιθετική ρητορική από την Τουρκία, χωρίς παραβιάσεις της ελληνικής κυριαρχίας στον εναέριο χώρο πάνω από το Αιγαίο.

Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, ο πόλεμος στην Ουκρανία μαινόταν. Ένα ενιαίο μέτωπο κατά της Ρωσίας του Πούτιν κατέστη το κυρίαρχο μέλημα της δυτικής πολιτικής - προτεραιότητα της Ουάσινγκτον, των Βρυξελλών, του Βερολίνου και άλλων κέντρων εξουσίας. Σε αυτή την κατάσταση, η Δύση ήθελε πάση θυσία να αποτρέψει μια κρίση στη στρατηγικής σημασίας νοτιοανατολική πτέρυγα της συμμαχίας. Η αποκλιμάκωση μεταξύ Αθήνας και Άγκυρας απετέλεσε προτεραιότητα. Οι Γερμανοί ανέλαβαν τη διπλωματική πρωτοβουλία και η Ουάσινγκτον παρείχε πολιτική υποστήριξη.

ΕΠΙΜΕΡΙΣΜΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΒΕΡΟΛΙΝΟΥ ΚΑΙ ΟΥΑΣΙΝΓΚΤΟΝ

Ο επιμερισμός εργασίας έγινε ορατός ήδη στη συνάντηση των Βρυξελλών τον Δεκέμβριο, η οποία έσπασε τον πάγο. Η διπλωματία των σεισμών που ακολούθησε δημιούργησε μια νέα δυναμική και ένα σαφώς βελτιωμένο πολιτικό κλίμα. Μόλις πρόσφατα, Ουάσινγκτον και Βερολίνο επιβεβαίωσαν ότι ετοιμάζουν μια διαμεσολάβηση μεταξύ Αθήνας και Άγκυρας. «Θα δούμε μια πολύ σοβαρή προσπάθεια επίλυσης των προβλημάτων μετά τις εκλογές», δήλωσε με σαφήνεια ο Αμερικανός πρέσβης στο Οικονομικό Φόρουμ των Δελφών.

Οι δηλώσεις του Γενς Πλότνερ δείχνουν προς την ίδια κατεύθυνση. Ο σύμβουλος του Γερμανού καγκελαρίου είπε στους Δελφούς ότι οι εκλογές και στις δύο χώρες «προσφέ-

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ 2020 ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟ, Η ΓΕΡΜΑΝΙΑ ΕΧΕΙ ΑΝΑΛΑΒΕΙ ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΡΟΛΟ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΤΗ ΜΕΤΑΞΥ ΑΘΗΝΑΣ ΚΑΙ ΑΓΚΥΡΑΣ.

ρουν μια καλή ευκαιρία για μια θετική ώθηση για σταθερότητα στην περιοχή». Και, σαν να είχαν συνεννοηθεί οι κορυφαιοί διπλωμάτες της Γερμανίας και των ΗΠΑ, πρόσθεσαν ότι η προσφορά ισχύει φυσικά μόνο αν γίνει αποδεκτή από τις κυβερνήσεις σε Αθήνα και Άγκυρα. Ο Αμερικανός πρέσβης προχώρησε ένα βήμα παραπέρα και είπε ότι υπάρχει επιθυμία για ειρήνη και συμβιβασμό και από τις δύο πλευρές. Οι διαφορές είναι επιλύσιμες, είπε επί λέξει ο Γεώργιος Τζ. Τσουνης, άλλωστε δεν πρόκειται για τις σχέσεις Ισραήλ και Παλαιστίνης. Στη συνέχεια εκστόμισε μια φράση ασυνήθιστη για έναν διαμεσολαβητή, όταν αναφέρθηκε στην ουσία των διαφορών: «Καμία πλευρά, δηλαδή ούτε οι Έλληνες ούτε οι Τούρκοι, δεν έχουν το μονοπώλιο του τι είναι σωστό και τι λάθος».

Μια τέτοια δήλωση μάλλον δεν θα ακουγόταν από το στόμα ενός διπλωμάτη καριέρας της Γερμανίας. Η γερμανική πλευρά βλέπει τον ρόλο της στην ελληνοτουρκική διπλωματία αποκλειστικά σε διαδικαστικό επίπεδο. Ο ρόλος του γεφυ-

ροποιού της απαγορεύει να πάρει θέση. Η Γερμανία επικρίνεται γι' αυτή την ουδετερότητα, η οποία στην Ελλάδα αναφέρεται ακόμη και με περιφρόνηση ως «πολιτική των ίσων αποστάσεων». Στη χώρα αυτή είναι διάχυτη η εντύπωση ότι στα εθνικά θέματα το Βερολίνο βρίσκεται στο πλευρό του Ερντογάν. Οι υποστηρικτές αυτού του αφηγήματος, που βρίσκονται σε όλα τα πολιτικά στρατόπεδα, αρέσκονται να επισημαίνουν τις στενές σχέσεις μεταξύ Γερμανίας και Τουρκίας σε παλαιότερες φάσεις της ιστορίας. Σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα του Ιδρύματος Φρίντριχ Νάουμαν για την εικόνα της Γερμανίας στην Ελλάδα, το 75% των Ελλήνων πιστεύει ότι το Βερολίνο βρίσκεται στο πλευρό της Τουρκίας στα ελληνοτουρκικά ζητήματα. Για τη συντριπτική πλειονότητα των ανθρώπων στη χώρα αυτή, η Γερμανία είναι ένας «μη αγαπητός» μεσολαβητής, που δεν μπορεί να τον εμπιστευτεί κανείς. Για τη Γερμανία είναι στην καλύτερη περίπτωση μια μικρή παρηγοριά ότι πολλοί άνθρωποι στην Τουρκία έχουν την ίδια καχυποψία και κατηγορούν το Βερολίνο ότι είναι πολύ κοντά στην Αθήνα.

Ο Δρ Ρόναλντ Μείνάρντους είναι πολιτικός αναλυτής και σχολιαστής, καθώς και κύριος ερευνητής στο ΕΛΙΑΜΕΠ.

PHOTO BY BUYENLARGE/GETTY IMAGES